

Jaarrede BOA

‘Publieke verantwoordelijkheid’ is politiek opportunisme

BOA-voorzitter Frans van Velsen bracht in zijn jaarrede argumenten in stelling tegen de gedachte dat de advocaat een publieke verantwoordelijkheid voor de rechtsbedeling zou hebben. ‘Wie geen geld heeft voor brood en zijn rechten wil inroepen, moet bij het bijstandsloket zijn, niet bij de bakker.’ Hij hekelde ook Ordebemoeienis met kwaliteit: regeltjes die ‘een onzinnig advies op het juiste briefpapier, voldoende gefrankeerd en tijdig gepost, tot kwaliteitswerk verheffen’¹

.....
Frans van Velsen

voorzitter Belangenvereniging van Ondernemende Advocaten (BOA)
.....

De relevante gebeurtenissen van het afgelopen jaar zijn in belangrijke mate uitvloeiselen van het rapport van de Commissie Advocatuur. Ik zal daarvan de naar mijn mening twee belangrijkste bespreken: de vermaledijde uitwerking van de zesde

.....
¹ Deze tekst is een bewerking van de jaarrede die BOA-voorzitter Frans van Velsen uitsprak tijdens de jaarvergadering van de BOA op 5 oktober jl.

.....
‘kernwaarde’ en de voorgenomen ‘Verordening op de vakbekwaamheid van de advocaat’, onderwerpen die ons allen ernstig moeten alarmeren.

Verantwoording aan wie?

De Commissie Advocatuur heeft in zijn rapport zes kernwaarden voor het advocatenvak geformuleerd en – zoals helaas was te voorzien – praat die inmiddels iedereen na. De Algemene Raad heeft zojuist een discussiestuk aan het College van Afgevaardigden aangeboden waarin de grote lijnen van het toekomstig beleid worden beschreven.² Daarin staat te

.....
² Te vinden op Balienet onder ‘vergaderstukken’.

lezen dat de ‘kernwaarden’ al lang als vanzelfsprekend door de advocaten worden onderschreven. Voor de eerste vijf – onafhankelijkheid, partijdigheid, integriteit, vertrouwelijkheid en deskundigheid – is dat stellig het geval maar er is nog een zesde waarvoor dat zeker niet op gaat en waarvan het zelfs verregaand onduidelijk is wat de strekking ervan is: ‘publieke verantwoordelijkheid voor de rechtsbedeling’.

Voor onze hoogleraar advocatuur, Floris Bannier, was het kennelijk ook allemaal niet vanzelfsprekend want hij heeft in de vermelding van deze ‘kernwaarde’ aanleiding gezien er een heel artikel over te schrijven.³ Hij denkt daarin hardop na en aan het slot van die exercitie komt hij tot concretisering: de advocaten moeten de toegang tot de rechter garanderen en de advocaat zou zich ‘tegenover de samenleving’ moeten verantwoorden omdat hem bijzondere rechten zijn gegeven, ‘met name ook het verschoningsrecht’. Zo’n *geprivilegieerde* positie zou volgens Bannier naar zijn aard een dergelijke plicht met zich meebrengen.

Daarmee volgt hij de politieke – door de Commissie niet overgenomen! –

.....
³ Floris Bannier, ‘De publieke verantwoordelijkheid van de advocaat’, in: *Advocatenblad* 2007-4, 9 maart 2007, p.122-125.

visie van Klaas de Vries, die uitging van privileges. Dat is opmerkelijk want het beroepsgeheim, waar het verschoningsrecht deel van uitmaakt is stellig geen voorrecht van de advocaat. Het is zelfs niet *van* en ook niet *voor* de advocaat: het is van alle rechtzoekenden tezamen en houdt een maatschappelijke noodzaak in. Het dient ertoe te waarborgen dat een mens in nood zich tot een vertrouwenspersoon kan wenden en bij deze zijn hele hart kan uitstorten in de volledige zekerheid dat het aldus toevertrouwde nooit verder komt dan de muren van de spreekkamer.

Het is goed beschouwd ook helemaal geen recht, want een geheimhouder heeft niet de keuze het wel of niet in te roepen: hij *moet* het inroepen wanneer beantwoording van rechterlijke vragen in strijd zou komen met het beroepsgeheim. Correcter zou dus zijn om te spreken van een verschonings*plicht*. Daar heeft de advocaat eerder last dan gemak van want er zal een eigen oordeel moeten worden gevormd over de vraag of iets eronder valt of niet en als dat wordt aangevochten zal dat zowel civiel- als tuchtrechtelijk tot consequenties kunnen leiden. In het verschoningsrecht kan dus geen rechtvaardiging worden gevonden om enige tegenprestatie van de advocaat te verlangen, nog daargelaten dat mij niet duidelijk wil zijn wat er bedoeld

kan zijn met een plicht tot het afleggen van ‘maatschappelijke verantwoording’. Aan wie is dat?

Anachronisme

De regering werkt de ‘kernwaarde’ uit tot een heel simpel standpunt: de advocaat zou de toegang tot de rechter dienen te waarborgen door rechtsbijstand te verlenen tegen betaalbare prijzen.

.....
Van de verschoningsplicht heeft de advocaat eerder last dan gemak omdat die tot civiel- en tuchtrechtelijke consequenties kan leiden. Waarom zouden wij ons werk cadeau doen en zo de aanschaf van een mobiel of TomTom moeten subsidiëren?
.....

Kort gezegd luidt de boodschap dat de advocaat te duur is en zijn prijs benedenwaarts moet bijstellen voor diegenen die hem niet kunnen betalen. In die zin heeft ook Coen Drion het met zijn code opgevat.⁴

Daartegen heb ik onoverkomelijke bezwaren. De hele gedachte is een anachronisme uit de tijd van de nachtwakersstaat en het *nobile officium*, toen advocaten deftige lieden waren die het vak niet om den brode behoefden uit te oefenen. Het garanderen van de toegang tot de rechter, ook voor minder draagkrachtigen, is een overheidstaak die in EVRM en Grondwet is verankerd bij wege van grondrecht van de burgers. De daaruit voortvloeiende plichten kunnen

.....
⁴ ‘Hoe Coen op zijn code kwam’ en ‘Code Bevordering effectieve toegang tot de rechtsbedeling’, in *Advocatenblad* 2007-8, p. 314-316 en ook *Mr.* 2007, nr. 5, p. 11 e.v.

niet door de Staat op de advocaten worden afgewenteld. Wie geen geld heeft voor brood en zijn rechten wil invoeren, moet bij het bijstandskloket zijn, niet bij de bakker. Van die laatste kan immers niet worden verlangd dat hij de handelswaar waarvan hij leeft aan bepaalde groepen klanten goedkoper of zelfs voor niets aanbiedt.

Middengroep

De pijn zit ook niet bij de minima maar bij een tussencategorie. De overheid heeft de toevoegingsdrempel stelselmatig verhoogd waardoor steeds minder justitiabelen ervoor in aanmerking komen. Daardoor is er een grote groep rechtzoekenden ontstaan, te vermogend om een toevoeging te krijgen en te weinig draagkrachtig om zelf een advocaat te kunnen betalen. Maar: die kunnen zich voor een luttel bedrag (al vanaf € 90 per jaar)⁵ verzekeren en als ze dat niet doen en hun geld liever besteden aan een mobiele telefoon of TomTom, is dat hun goed recht maar wel hun eigen keuze en verantwoordelijkheid. Ik kan met de beste wil van de wereld niet inzien waarom wij ons werk aan deze mensen geheel of gedeeltelijk cadeau zouden moeten doen en zo *de facto* de aanschaf van zulke zaken zouden moeten subsidiëren. Nogmaals voor alle duidelijkheid: we praten niet over minima maar over mensen wier inkomen wel degelijk keuzes toelaat en voor de allocatie van iemands inkomen kan buiten die persoon zelf niemand verantwoordelijk worden gehouden. Keuzes hebben nu eenmaal consequenties.

Voor deze visie vind ik opmerkelijk genoeg ook steun in de woorden van de staatssecretaris van Justitie op het Ordecongres van 28 september jl. Zij trekt een – mijns inziens terechte – parallel met dokterskosten en zegt zelfs te overwegen om een rechtsbijstandpolis wettelijk verplicht te stellen. Ook dat is een keuze, maar die verdraagt zich alleen niet erg met het ‘ter maatschappelijke verantwoording roepen van de advocaat’, die te zorgen zou hebben voor een goede rechtsbedeling.

Opportunisme

Die hele rechtsbedeling wordt inmiddels

5 DAS Bewust polis: € 7,50 per maand.

flink te grabbel gegooid. De bevoegdheidsgrens van de kantonrechter wordt opgetrokken naar € 10.000. De reden ervoor zou zijn ‘de toegang tot de rechter te verbeteren’. Op die onwaarschijnlijke redengeving had de Orde een scherp protest moeten laten horen want de impliciete boodschap is een dubbel affront voor de beroepsgroep. Eerst weer het afschuiven van de verantwoordelijkheid die op de overheid rust (en, als men de verzekeringsgedachte aanhangt, op de mensen zelf); de advocaat zou een belemmering vormen; de mensen zouden niet naar de rechter kunnen vanwege het torenhoge honorarium dat ze niet kunnen opbrengen. De tweede impliciete bewering is dat wij overbodig zouden zijn; dat de partijen evengoed zelf hun problemen aan de rechter kunnen voorleggen en dat er dan wel een juiste uitspraak zal komen.

Maar aldus komt er van een goede rechtsbedeling juist niets terecht. Dan komt het er immers opeens wel heel erg op aan hoeveel men zelf van het recht weet en hoe bedreven men is in het selecteren van de juiste argumenten en in het voor het voetlicht brengen van zijn standpunt. Wanneer beide partijen van rechtshulp zijn voorzien is er *equality of arms* maar wanneer ze zelf procederen is die volledig zoek. Men kan van advocaten veel beweren maar niet dat ze iets doen wat gewone burgers zelf ook wel kunnen: dat is niets anders dan volksverlakkerij. Het is ook het zoveelste voorbeeld van overheidsop treden ‘in het belang van de burger’ waar geen enkele burger om heeft gevraagd, zeker niet in deze vorm.

De verplichte rechtsbijstand is niet in het leven geroepen om de pot van de advocaten te spekken, maar juist in het belang van een goede rechtsbedeling. Daarom moet de vraag worden gesteld hoe men op dit punt nu opeens het tegenovergestelde kan menen. Hier is het kabinetsstandpunt dan ook flagrant in strijd met het – door diezelfde regering onderschreven – rapport van de Commissie Advocatuur, die de advocaat als noodzakelijke schakel ziet in het effectueren van de rechtspositie van de burger. Zoals Floris Bannier terecht opmerkt behoeft het geen nadere toelichting dat ‘de gewone burger’ in de huidige maatschappij met z’n complexe en omvang-

Cassatieadvocaat verloren

Na het uitspreken van de rede vernam ik dat de toevoegingsaudit, waarin onder meer wordt nagegaan of men wel nette telefoonbriefjes gebruikt en of men de werkster schriftelijk een geheimhoudingsplicht heeft opgelegd, reeds een triest voorbeeld heeft opgeleverd van wat dit type ‘kwaliteitsbevordering’ oplevert. Mr. van Staden ten Brink, van wie het – gelet op diens essay uit 2002⁷ – niemand zal verbazen dat hij zich niet aan deze indirecte overheidscontrole en bureaucratie wens te onderwerpen, mag geen zaken op toevoeging meer doen. Daarmee is een voortreffelijke cassatieadvocaat (en een van de zeer weinigen hunner die er nog toe bereid waren) voor de onvermogen rechtszoekenden verloren gegaan.

rijke wet- en regelgeving de hulp van een advocaat nodig heeft.⁶

En dan nog iets anders: óf de advocaten zijn overbodige hinderpalen (het argument voor verhoging kantongrens), óf ze zijn onmisbare, privilegieerde poortwachters van de goede rechtsbedeling (het argument voor het afleggen van verantwoording), maar het een sluit het ander uit. Het bijden van beide sporen tegelijk al naar gelang het zo uitkomt, kan op logische gronden al niet en nu het toch gebeurt, legt dat het politieke opportunisme bloot dat erachter schuilt.

.....
Waarom zouden wij ons werk cadeau doen en zo de aanschaf van een mobiel of TomTom moeten subsidiëren?
.....

Perverterende bureaucratie

De Orde heeft zich beijverd een aantal aanbevelingen van de commissie over te nemen, vooral die, welke aan de Neuhuyskade reeds op het verlanglijstje stonden. De belangrijkste ervan is de wens tot verdere regulering, met name op het vlak van kwaliteitscontrole. Het al genoemde discussiestuk van de AR kondigt een ‘verordening op de vakbekwaamheid van de advocaat’ aan en

6 Zie Banners eerder aangehaalde artikel.

Dat verschonen ontvaardt maar
wat gemakkelijk in witwassen —

Willem Bekkers noemde die ook in zijn eerste dekenrede. Dat noopt tot grote argwaan.⁸

De Orde, die ons steeds minder als broodheren en steeds meer als onderdanen gaat behandelen, wil zich gaan bezighouden met kwaliteitsbewaking. Wat daarmee wordt beoogd is duidelijk: garanties voor de rechtszoekende die, daar is-ie weer, er helemaal niet om heeft gevraagd: alle onderzoeken tonen aan dat als er al iets over ons te mopperen valt, het louter over de prijs gaat. Over de kwaliteit van de dienstverlening door advocaten bestaan nu juist geen klachten. Bovendien is dit een oude koe die al eindeloos in de sloot ligt. In 1989 zei de toenmalige portefeuillehouder Beroeps-ethiek Meijer: 'Het publiek wil van de Orde de garantie dat de advocaat die hij kiest, goed is. De Orde kan die garantie alleen maar geven als zij een controle-systeem heeft. Dat is onuitvoerbaar dus wat het publiek wil zal de Orde nooit kunnen bieden.' Dat was glasheldere taal en tot nu toe heeft niemand duidelijk

gemaakt wat er aan die constatering nu opeens is veranderd.

Natuurlijk kan de Orde de vakbekwaamheid van de advocaten niet controleren, daarvoor zouden diepgaande assessments nodig zijn en die behoren niet tot de mogelijkheden. Het staat daarmee vast dat het allemaal weer zal blijven steken in nutteloze bureaucratie: oplegging van, en auditering op ISO-achtige criteria die alleen maar de buitenkant van de dingen meten. Daarmee wordt juist het tegengestelde bereikt van kwaliteitsbevordering: de geboorte van de gecertificeerde kluns, die hoger wordt aangeslagen dan een briljante beroepsbeoefenaar; een situatie waarin een onzinnig advies op het juiste briefpapier, voldoende gefrankeerd en tijdig gepost, tot 'kwaliteitswerk' wordt verheven. Allemaal perverterende onzin waar niemand van ons op zit te wachten en de rechtzoekende al helemaal niet: die is alleen geïnteresseerd in de inhoud en de effectiviteit van ons werk.

Diplomacultuur

Waar het wél bij aansluit is de alom oprukkende diplomacultuur. Waar die toe leidt wordt heel fraai geïllustreerd door het recente kortgedingvonnis in de zaak van een ooglaserkliniek tegen de Consumentenbond.⁹ Die laatste had een vergelijkend onderzoek gedaan en de kliniek kreeg de beoordeling slecht. Achteraf bleek dat er helemaal niets inhoudelijks was onderzocht, maar dat er formele punten waren gemeten waarvan de vraag of de kliniek werkte met niet in Nederland geregistreerde artsen een doorslaggevende factor vormde. De kliniek werkte onder meer met een Turkse arts en viel daardoor buiten de boot. Dat de hele techniek van het oog-laseren in Turkije is uitgevonden, dat de Turkse arts er hoogleraar in was, dat hij gold als behorende tot de absolute wereldtop en ook nog eens werkte onder de formele verantwoordelijkheid van een Nederlandse oogarts, tja, daar was de

.....
**Of advocaten zijn overbodige
hinderpalen (argument voor
verhoging kantongrens) óf ze
zijn onmisbare poortwachters
(argument voor het afleggen
van verantwoording), maar het
een sluit het ander uit**
.....

Consumentenbond maar aan voorbijgegaan. Een fraaiere parallel met wat ons bij 'kwaliteitsbewaking' door de Orde te wachten staat kan ik niet bedenken. De rechter was er gelukkig snel mee klaar: de conclusies en uitlatingen werden in niet mis te verstane bewoordingen afgekeurd en de Bond kreeg een veroordeling aan de broek.

Hoewel de BOA in haar laatste bulletin aan de Afgevaardigden scherp heeft gewaarschuwd tegen het hele voornemen zich te gaan bezighouden met 'kwaliteit', was de uitkomst van de Collegevergadering toch dat de beleidsvoornemens zoals neergelegd in het 42 pagina's dikke (!) discussiestuk¹⁰ door het College in grote lijnen is goedgekeurd. Ik wil de Afgevaardigden graag oproepen om in het belang van ons allen én onze klanten in ieder geval op dit onderwerp terug te komen en het alsnog stevig neer te sabelen. Wij worden al genoeg geplaagd met nutteloze bureaucratie en zouden nu graag eens zien dat de beroepsorganisatie de kwaliteit écht bevordert door zich niet repressief, maar juist faciliterend jegens ons op te stellen. Geen fnuikende regeltjes die advocaten als idioten neerzetten, maar hulpmiddelen die ons juist helpen te laten zien hoe goed we zijn. Ik doe in dat kader ook een beroep op onze kersverse deken Willem Bekkers, die het advocatenhart op de goede plaats lijkt te hebben, dit heilloze tijt te keren.

7 'De vrije advocatuur en haar vijanden', *Advocatenblad* 2002-16, 6 september 2002, p. 694-705.

8 Voor een diepgaande uitwerking van de oorzaken voor dit soort modernistische ideeën had ik willen verwijzen naar mijn bijdrage aan de lustrumbundel van de Orde, die op het Ordecongres zou worden uitgedeeld, maar die is helaas ernstig vertraagd.

9 Voorzittingsrechter Rb. Den Haag 15 augustus 2007, *LJN*: BB1714.

10 Dit zijn stukken die voor de Afgevaardigden, goedwillende vrijwilligers, niet te behappen zijn, zeker niet wanneer ze pas veertien dagen tevoren beschikbaar zijn en op het laatste moment – zoals hier gebeurde – ook nog eens gewijzigd worden. Het CvA zou daar eens een ferm *nee* tegen moeten zeggen.